

HODNOCENÍ PEDODIVERZITY ZÁPLAVOVÝCH ZÓN VODNÍCH TOKŮ ČR

Skála Jan, Čechmánková Jarmila, Vácha Radim, Horváthová Viera, Sáňka Milan, Sáňka Ondřej

Ministerstvo vnitra ČR projekt č.VG20102014026 "Dopady povodní na kontaminaci půd a potravních řetězců rizikovými látkami"

Ministerstvo zemědělství ČR Výzkumný záměr č. MZE0002704902 "Integrované systémy ochrany a využití půdy, vody a krajiny v zemědělství a rozvoji venkova"

- údolní nivy - dynamickým ekosystémem s neustálou interakcí mezi terestrickým a vodním prostředím
- charakteristickým znakem vysoká heterogenita projevující se v prostoru i v čase
- vysoká populační hustota, dlouhodobé a intenzivní zemědělské využití
- diferenciaci na oblasti přirozených, tlumivých rozlivů v nezastavěných částech niv a na plochy více chráněné před zaplavováním v urbanizované části

PROJEKT VG20102014026 - DOPADY POVODNÍ NA KONTAMINACI PŮD A POTRAVNÍCH ŘETĚZCŮ RIZIKOVÝMI LÁTKAMI

- terénní vzorkování fluvizemí – ověření vlastností půd záplavových zón
- při výběru vhodných lokalit – zjištěny odlišnosti v pedologickém složení údolních niv v povodích
- využití datových zdrojů VÚMOP v.v.i pro srovnání pedodiverzity povodí v ČR

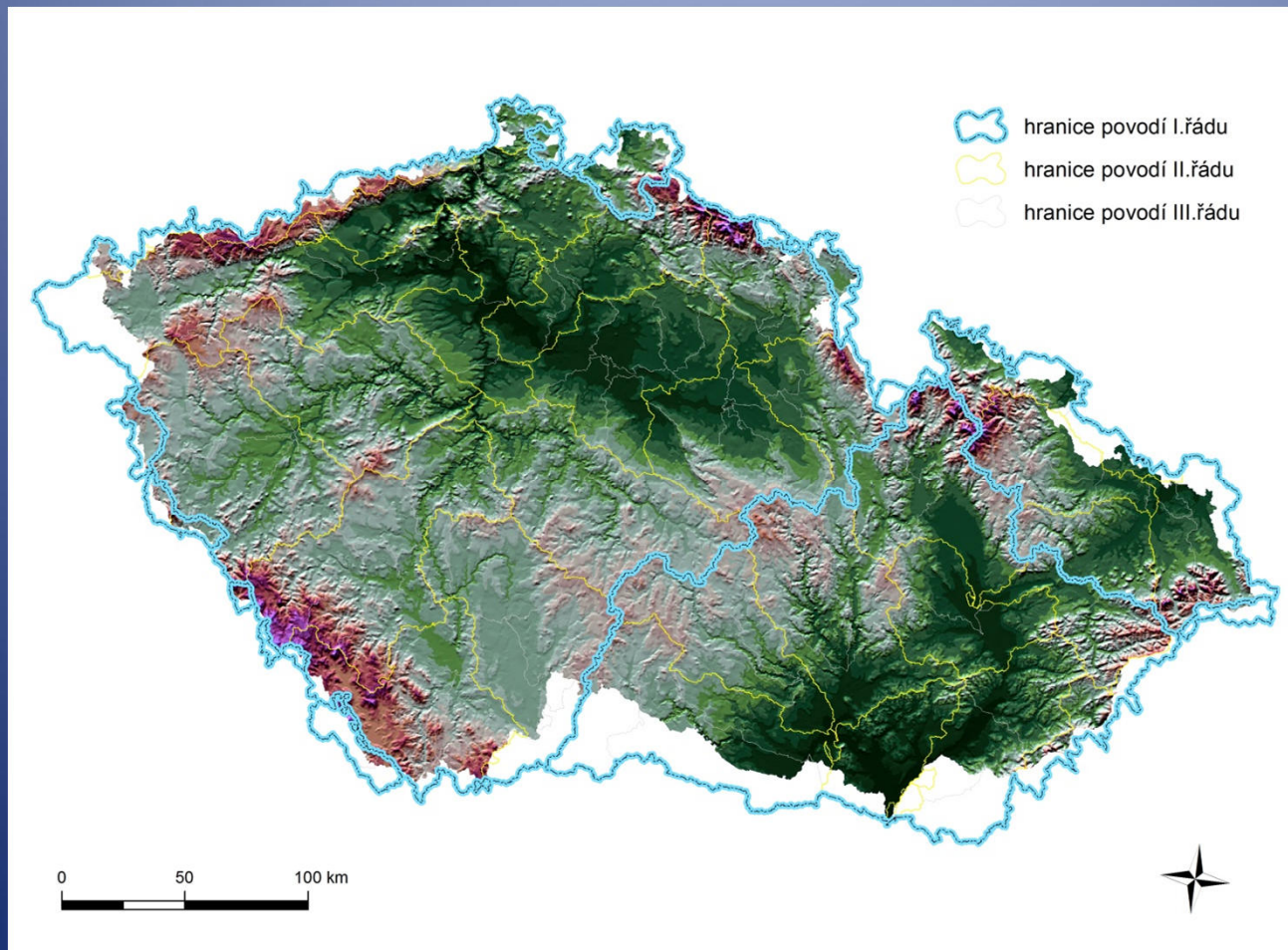

DATOVÉ ZDROJE

- DIBAVOD – VÚV T.G.M. - vektorové vrstvy říční sítě, povodí II.řádu, záplavových území – 5Q, 20Q, 100Q
- Bonitační informační systém – VÚMOP, v.v.i – Hlavní půdní jednotky (HPJ) agregované do skupin
- LPIS – MZe ČR – zemědělské využití půdy

DIBAVOD

Bonitační informační systém

78 HPJ, agregovaných do 13 skupin půdních typů (dle Mašát a kol., 2002):

	1. černozemě (skupina půd převážně černozemního charakteru)
	2. hnědozemě (skupina hnědozemí)
	3. luvizemě (skupina luvizemí)
	4. rendziny, pararendziny (skupina půd rendzin a pararendzin)
	5. regozemě (skupina půd na píscích a štěrkopíscích a substrátech jim podobných, včetně slabě oglejených variet)
	6. kambizemě (skupina kambizemí)
	7. kambizemě dystrikové, podzoly, kryptopodzoly (skupina silně kyselých půd mírně chladné a chladné oblasti)
	8. kambizemě, rankery, litozemě (skupina mělkých půd)
	9. silně svažitě půdy (skupina půd velmi sklonitých poloh)
	10. pseudogleje (skupina oglejených (mramorovaných) půd)
	11. fluvizemě (skupina půd nivních poloh)
	12. černice (skupina lužních půd)
	13. gleje (skupina hydromorfních půd)

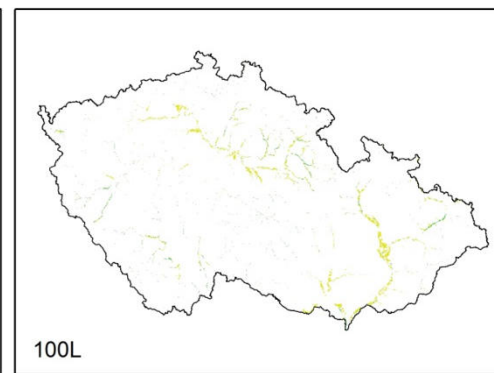
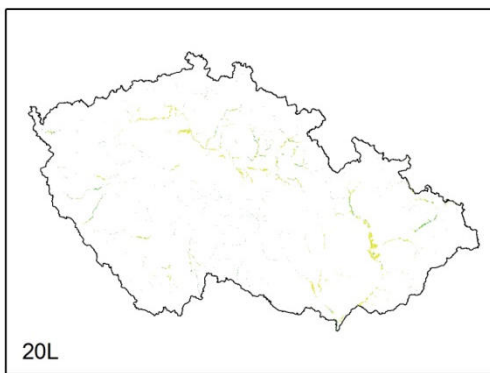
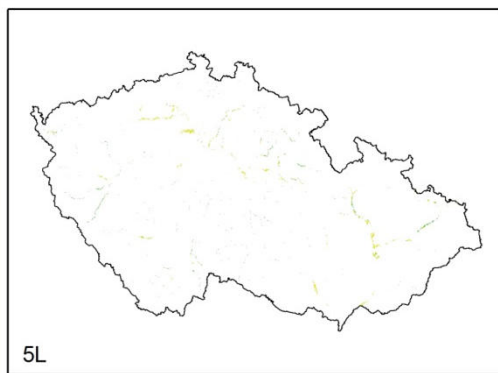
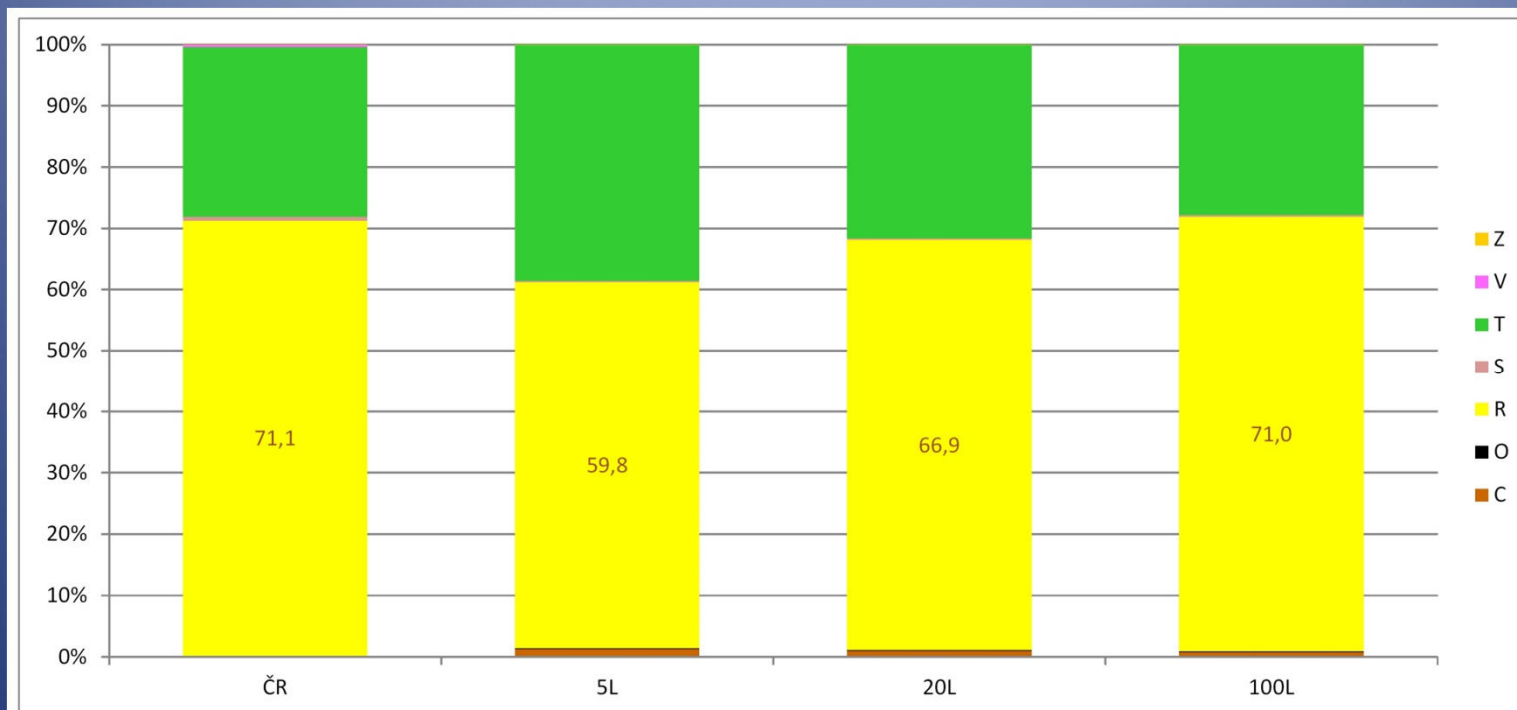
LPIS

- vymezení zemědělsky využívaných půd
- použity kategorie dle členění LPIS:

	R - orná půda
	T - trvalý travní porost
	S - ovocný sad
	V - vinice
	C - chmelnice
	Z - zelinářská zahrada
	O - ostatní

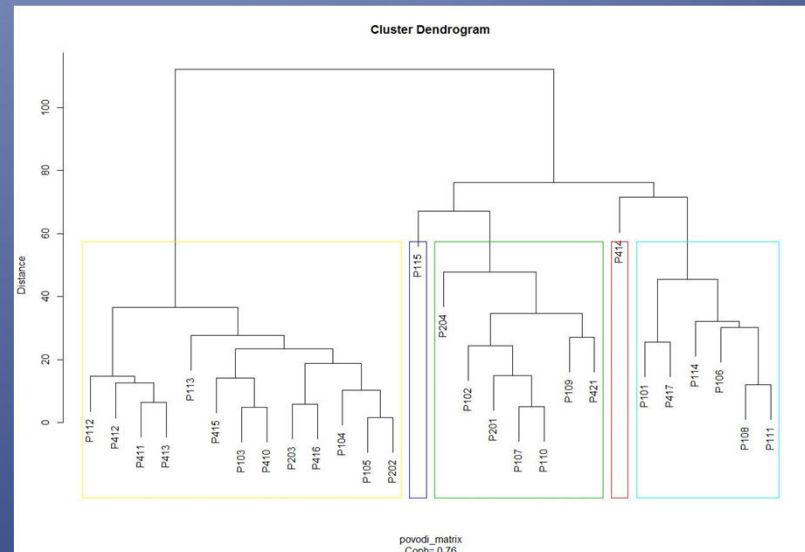
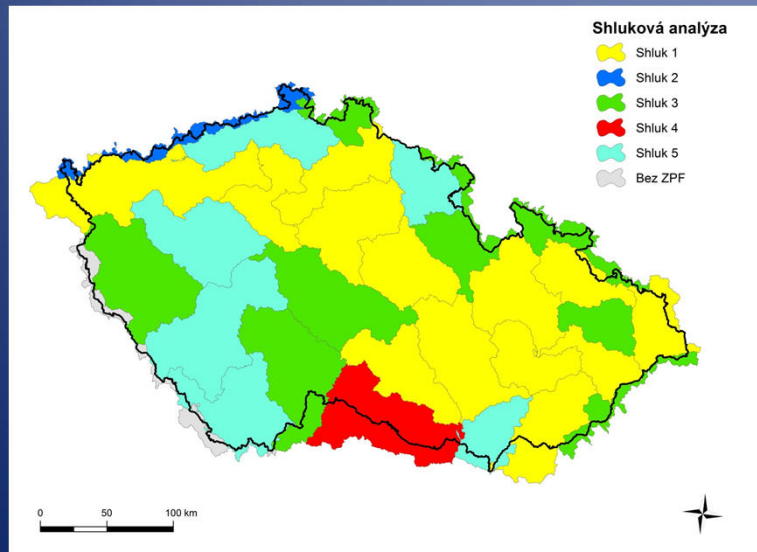
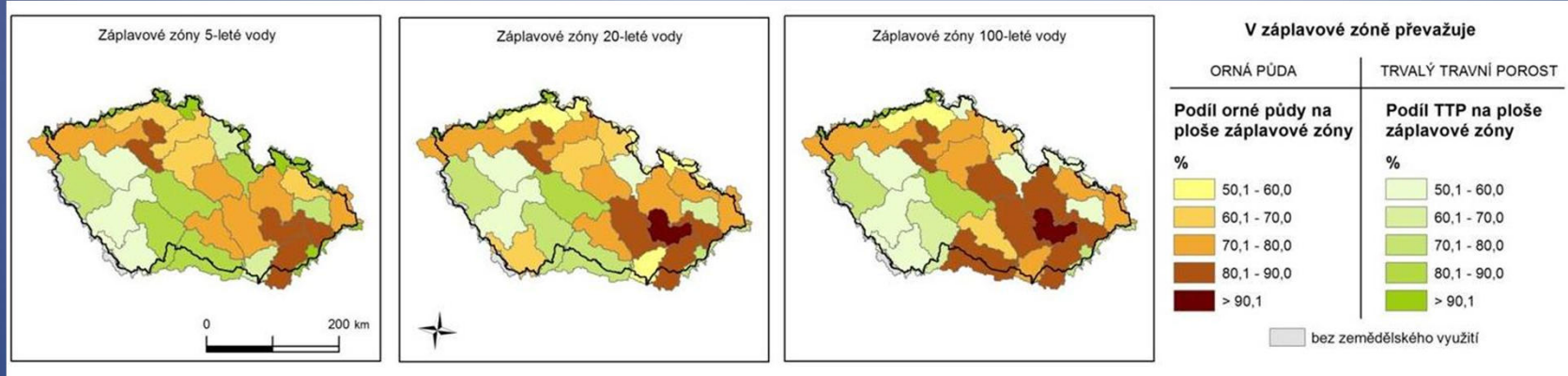

Zemědělské využití záplavových zón

Zemědělské využití záplavových zón

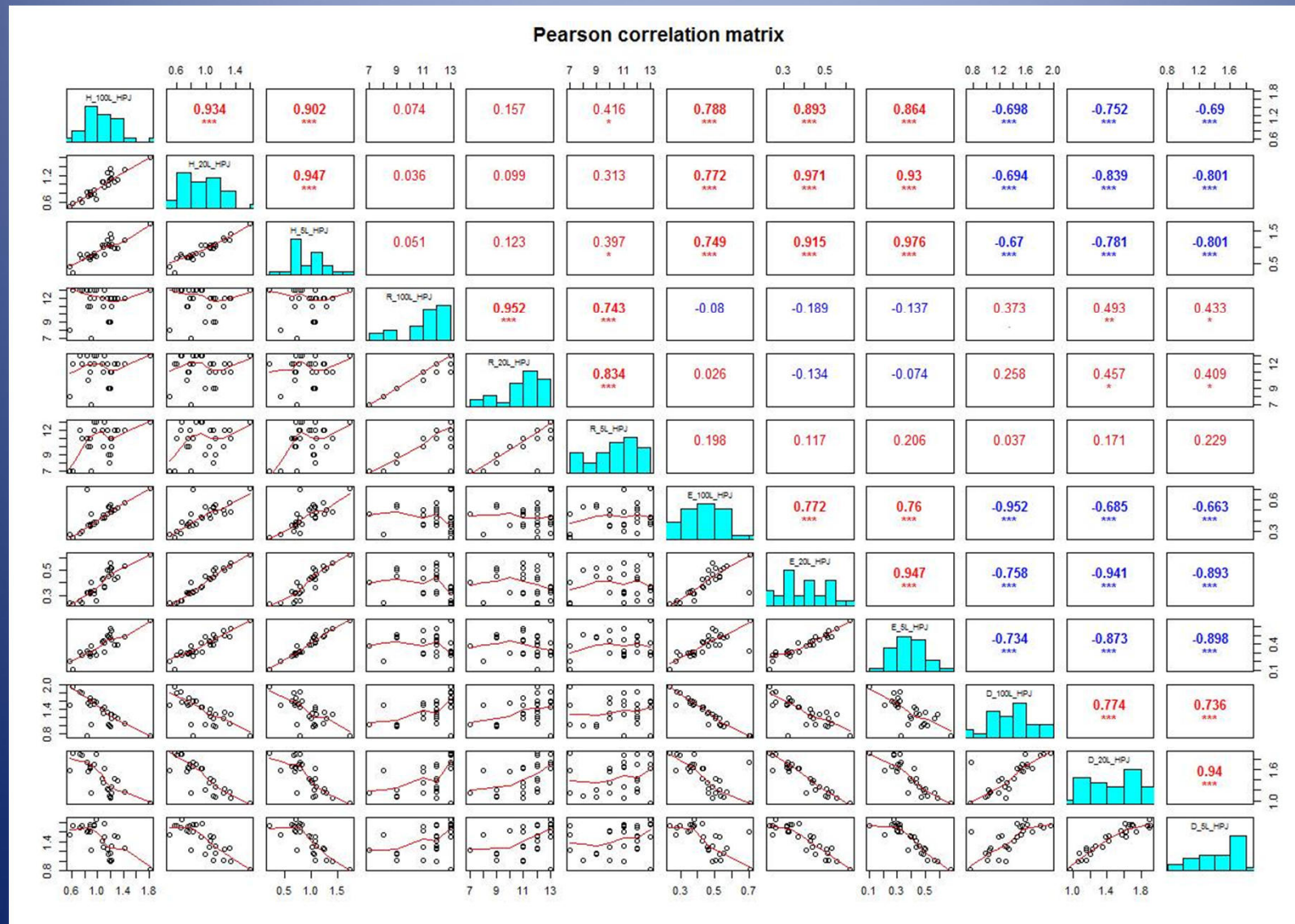

Kvantifikace pedodiverzity

- p_i – proporcionální zastoupení plochy, kterou pokrývá objekt (půdní typ)
- Četnost – počet půdních typů vyskytujících se v území
- Shannon entropy index $H = -\sum_{i=1}^S p_i \ln p_i$
- Rovnoměrnost (evenness) $E = \frac{H}{H_{max}} = \frac{H}{\ln s}$
- Simpson dominance index $D = \sum_{i=1}^S p_i^2$

Kvantifikace pedodiverzity

Hodnocení pedodiverzity – MANOVA

Data: Indexy pedodiverzity, diferenciacie zemědělského využití záplavových zón, záplavové území Q5, Q20, Q100

Kultura zemědělského využití – Orná půda, trvalé travní porosty

Statistic	Value	F Value	Num DF	Den DF	p-value	Sig
Wilks' Lambda	0.94020	2.52819	4	159	0.042758	*
Pillai's Trace	0.059799	2.52819	4	159	0.042758	*
Hotelling-Lawley Trace	0.063602	2.52819	4	159	0.042758	*
Roy's Greatest Root	0.063602	2.5282	4	159	0.0427582	*

X_Q záplavové území – 5Q, 20Q, 100Q záplavové

Statistics	Value	F Value	Num DF	Den DF	p-value	Sig
Wilks' Lambda	0.86160	3.07373	8	318	0.002376	**
Pillai's Trace	0.139795	3.00600	8	320	0.002884	**
Hotelling-Lawley Trace	0.159015	3.14055	8	316	0.001961	**
Roy's Greatest Root	0.148093	5.9237	4	160	0.0001802	***

Signifikance na hladině významnosti *** $\alpha=0.001$ ** $\alpha=0.01$ * $\alpha=0.05$

Interakce faktorů - X_Q záplavové území X kultura zemědělského využití

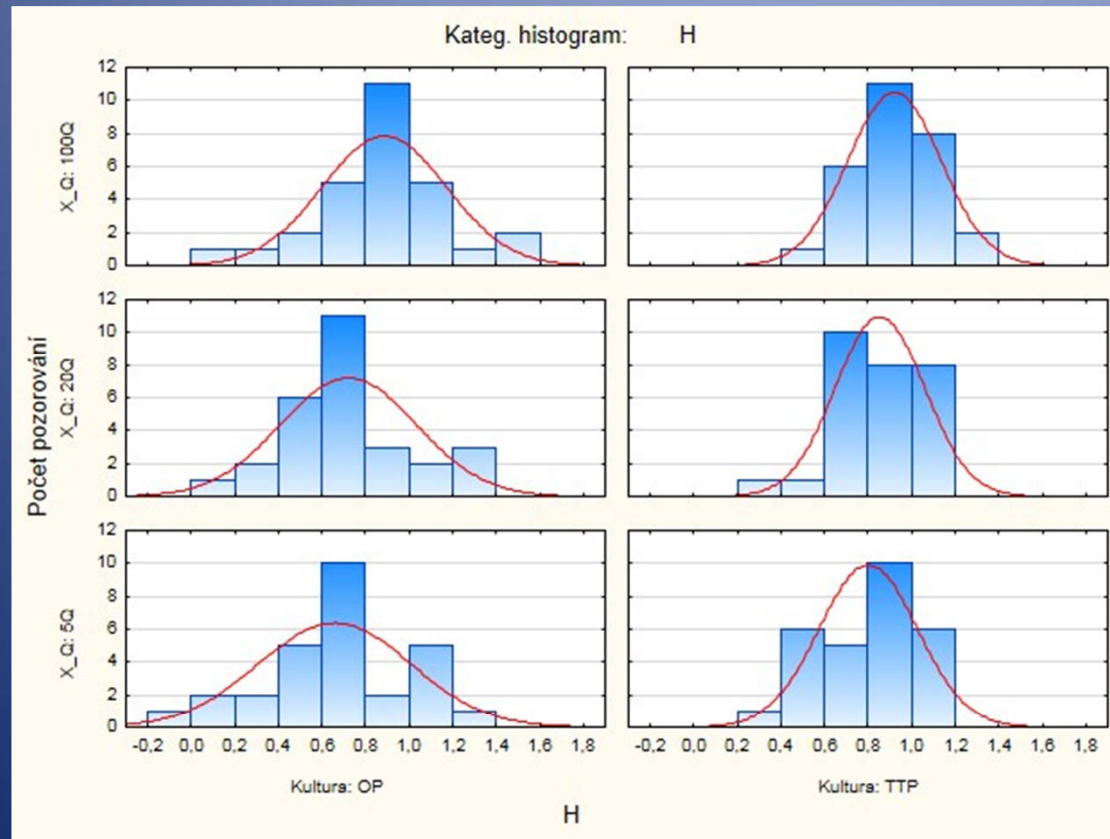
Statistics	Value	F Value	Num DF	Den DF	p-value
Wilks' Lambda	0.97055	0.59847	8	318	0.779065
Pillai's Trace	0.029555	0.59997	8	320	0.777823
Hotelling-Lawley Trace	0.030225	0.59694	8	316	0.780328
Roy's Greatest Root	0.025832	1.0333	4	160	0.3918593

Hodnocení pedodiverzity – ANOVA

Data: Shannon entropy index, diferenciace zemědělského využití záplavových zón, záplavové území Q5, Q20, Q100

Normalita

Homoskedasticita

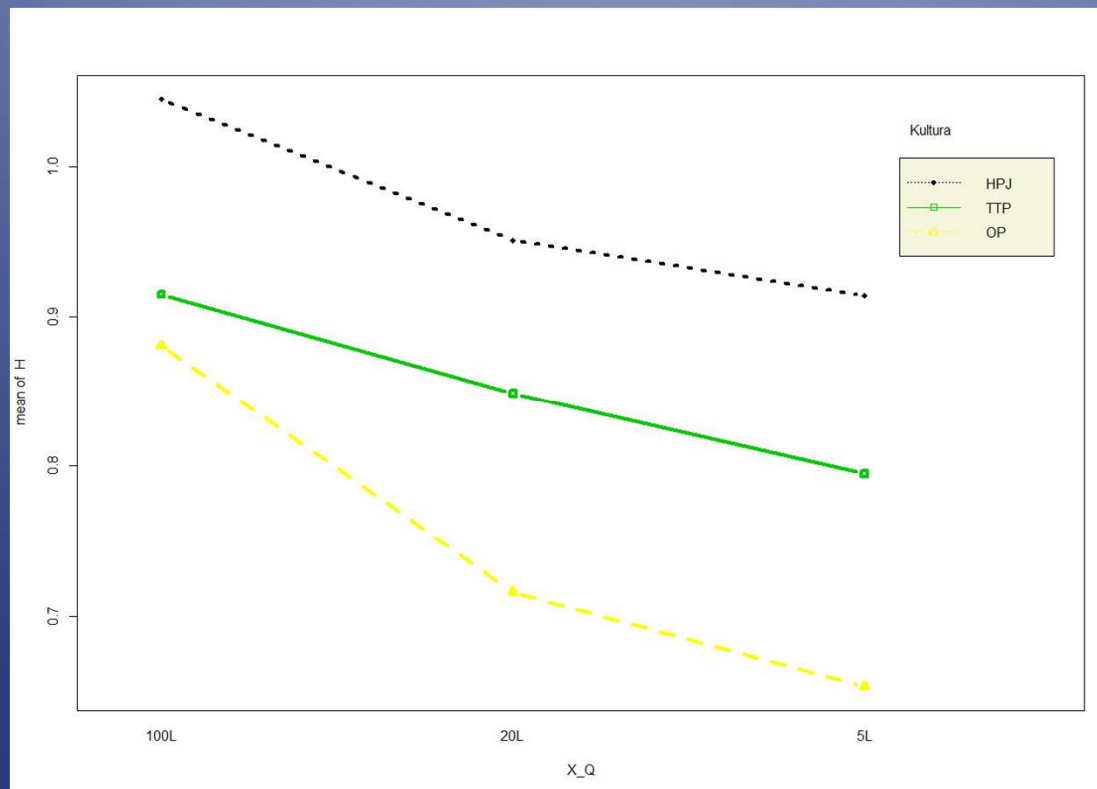
Leveneův test – $p=0,33$ – shodnost rozptylů

Hodnocení pedodiverzity – ANOVA

Data: Shannon entropy index, diferenciace zemědělského využití záplavových zón, záplavové území Q5, Q20, Q100

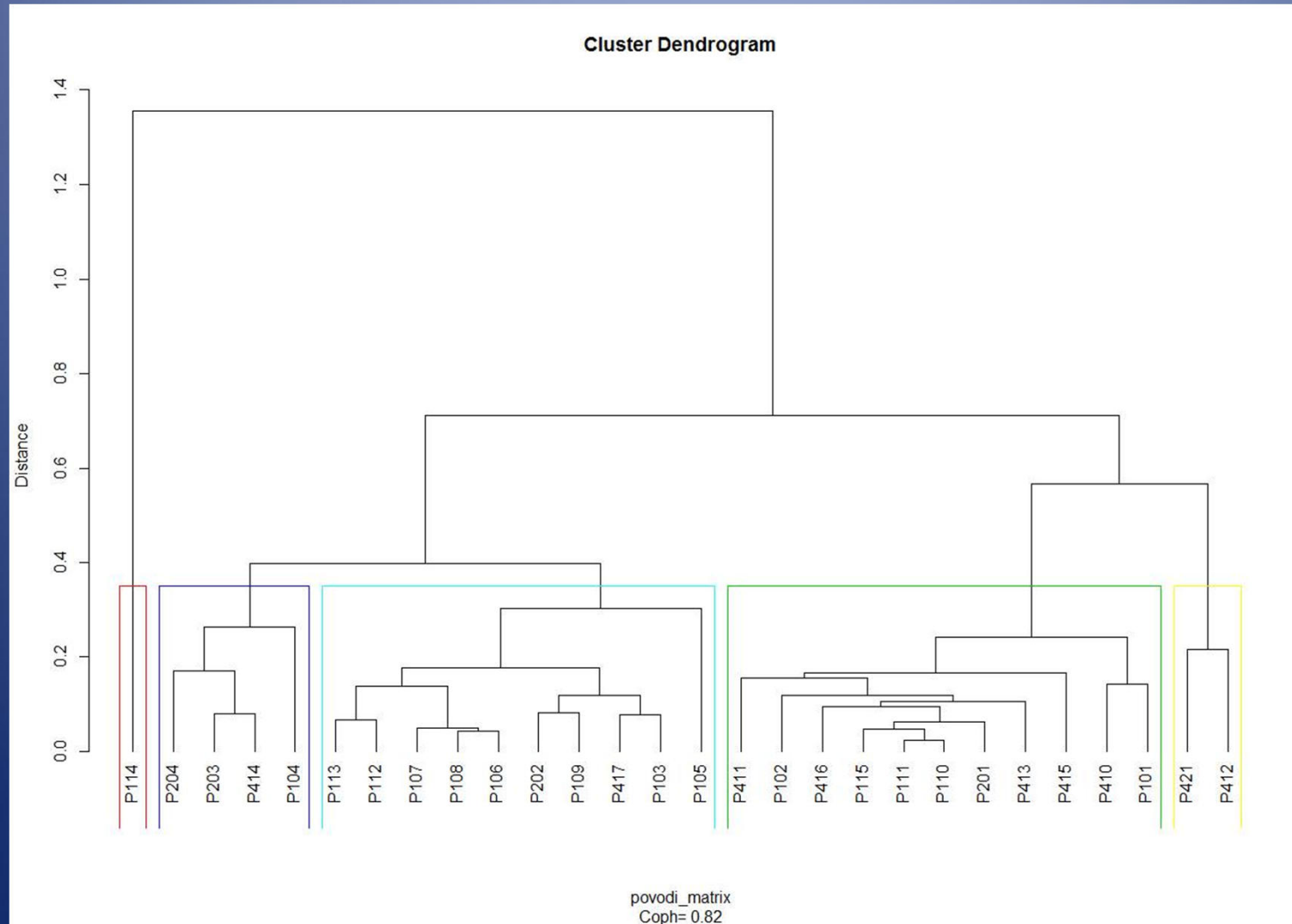
	Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	p-value	Sig
Kultura ZPF	1	0.444	0.4441	6.088	0.01465	*
X_Q	2	0.875	0.4375	5.998	0.00307	**
Kultura ZPF : X_Q	2	0.098	0.0492	0.674	0.51096	

Shluková analýza

Data: Shannon entropy index v prostorovém rozsahu bonitovaných HPI v záplavových území Q5, Q20, Q100

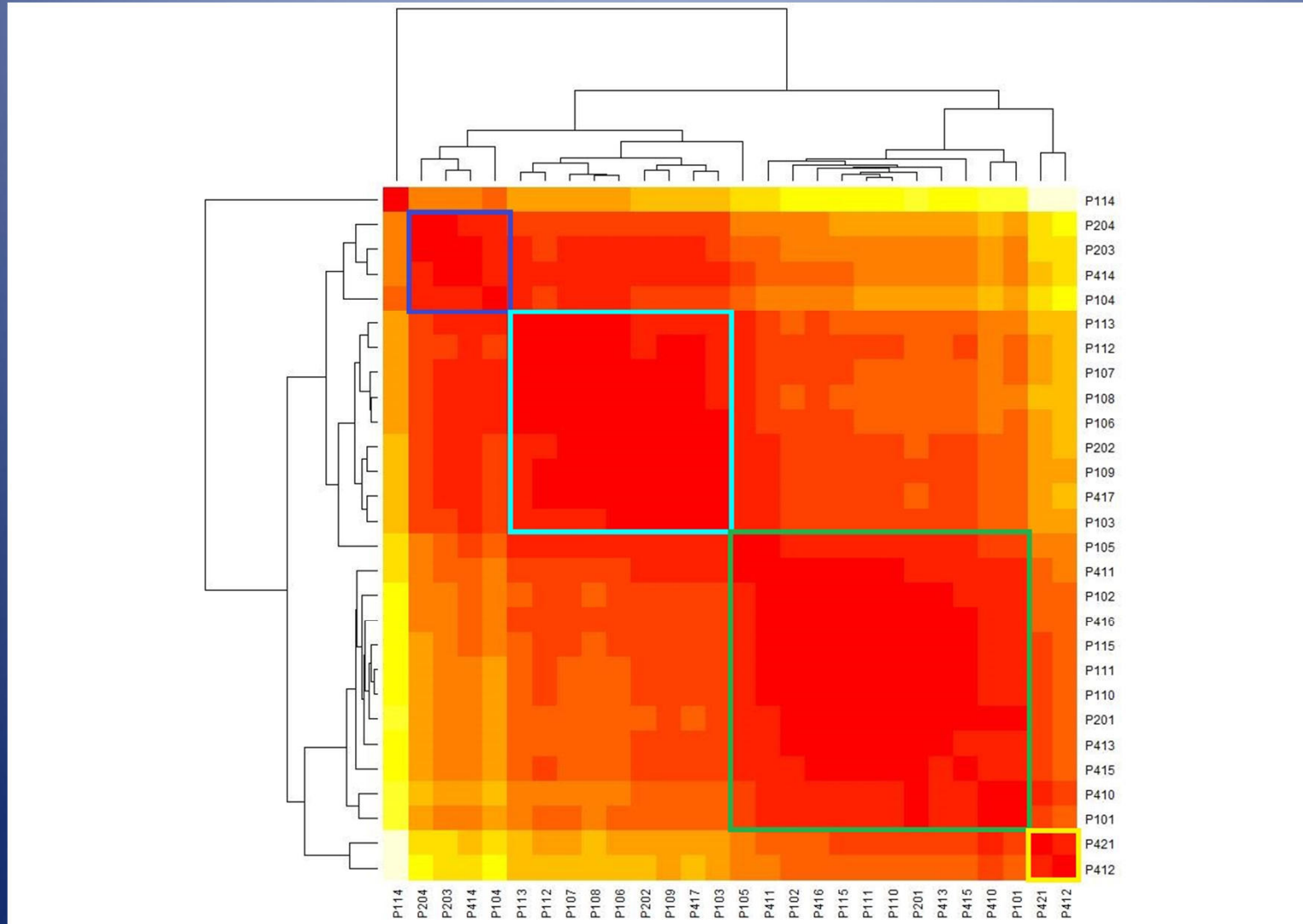
Metoda: průměrová, Optimální počet shluků: Mantelův test

Shluková analýza

Data: Shannon entropy index, typová četnost, záplavové území Q5, Q20, Q100

Metoda: průměrová, Optimální počet shluků: Mantelův test

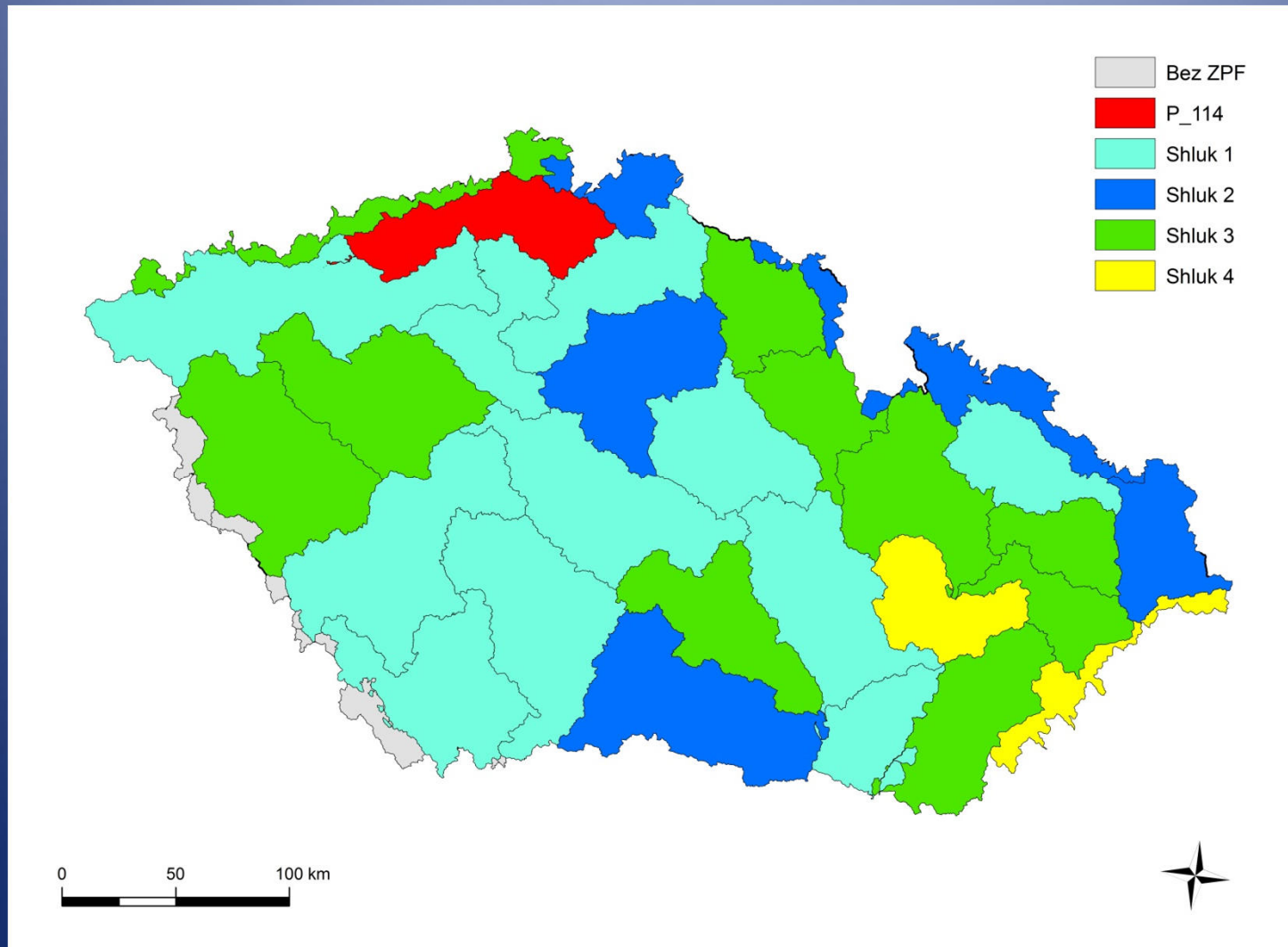

Shluková analýza - regionalizace

Data: Shannon entropy index, záplavové území Q5, Q20, Q100

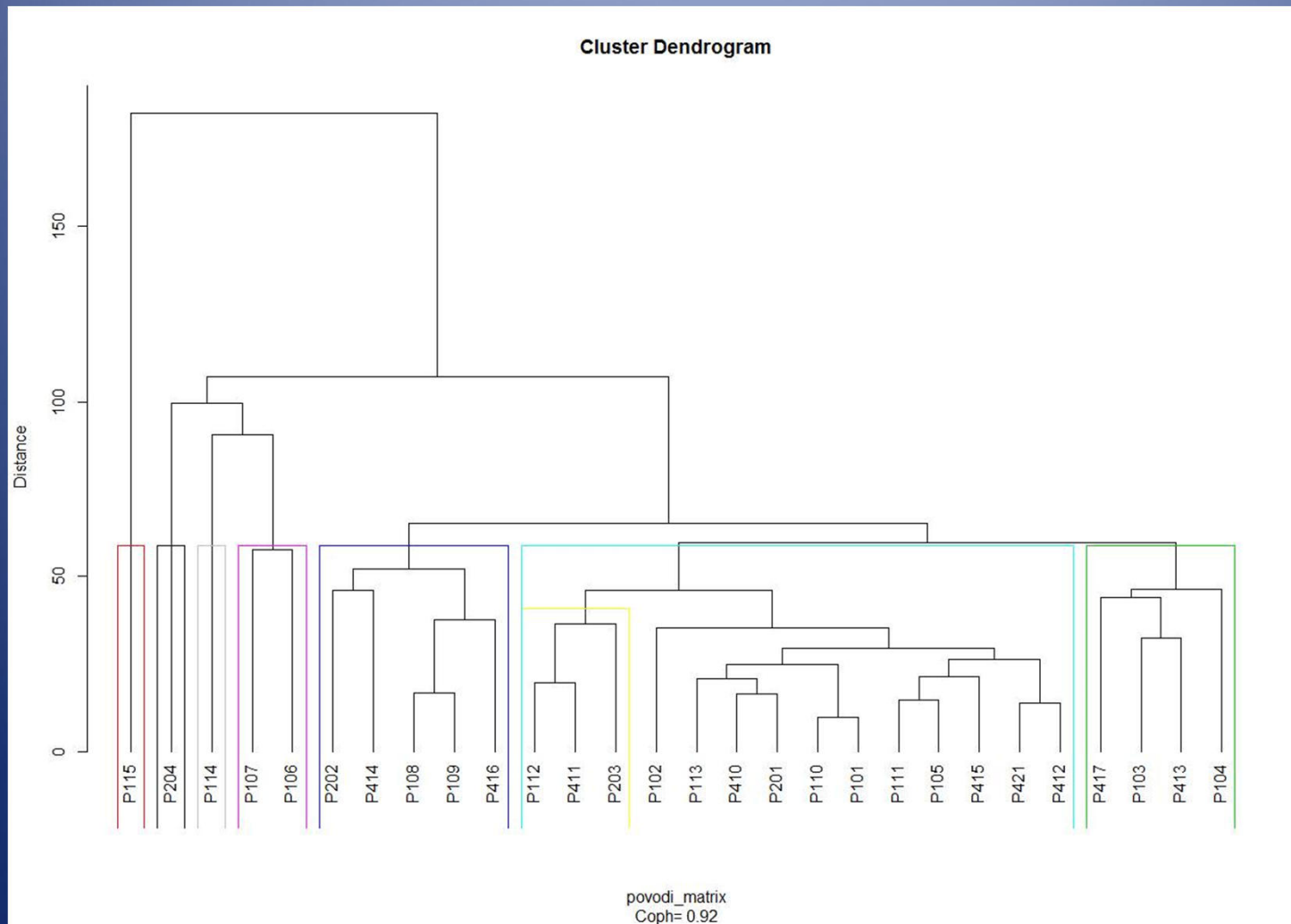
Metoda: průměrová, Optimální počet shluků: Mantelův test

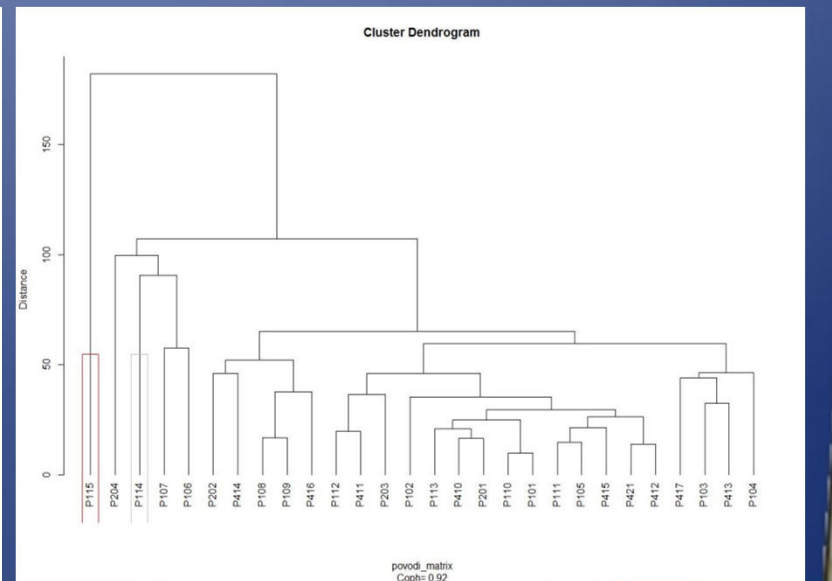
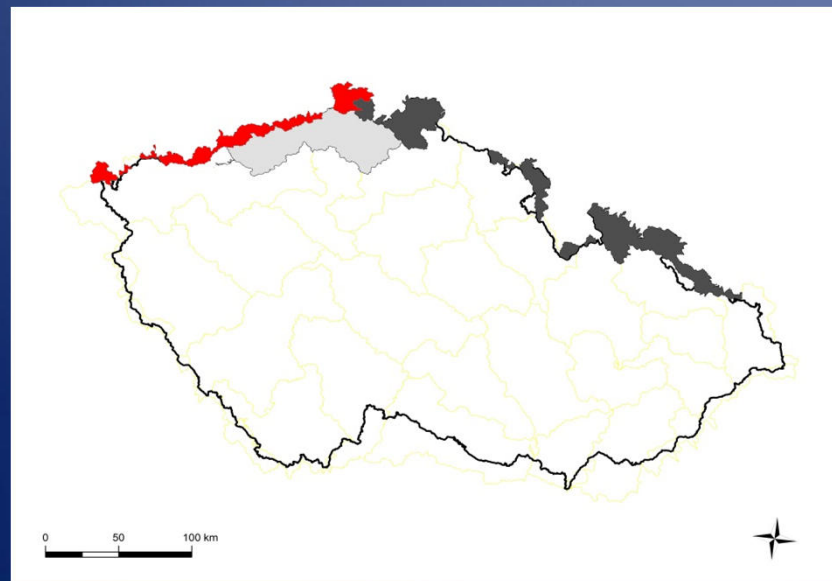
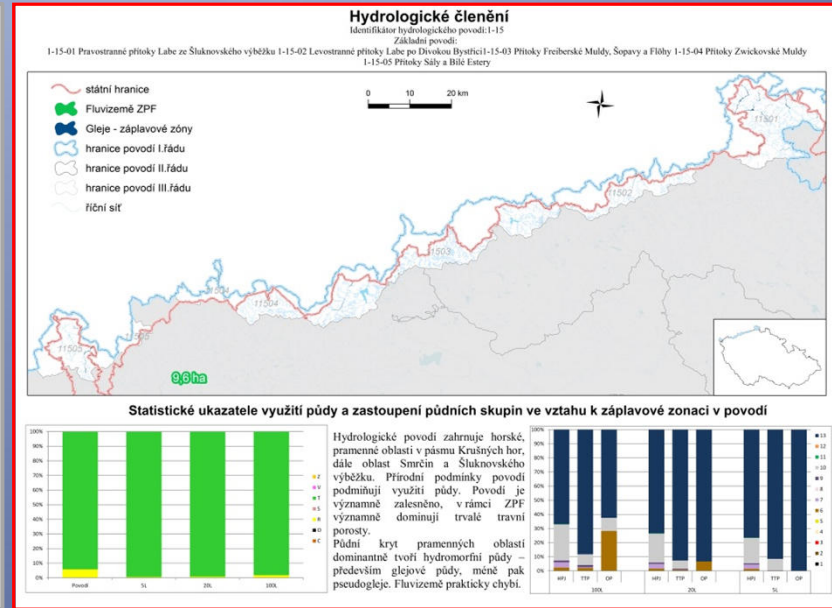
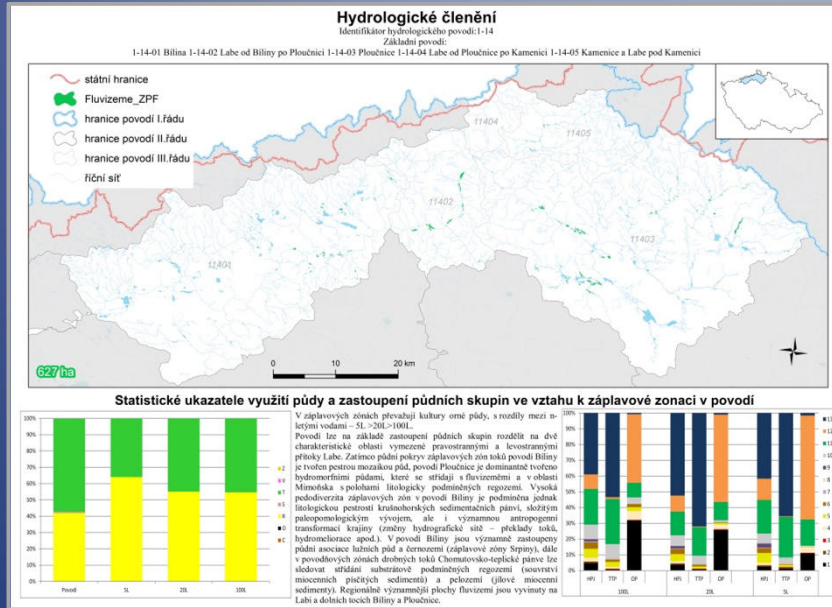
Shluková analýza

Data: Bonitační informační systém - proporcionální zastoupení ploch
půdní typů v záplavovém území Q5, LPIS – zemědělské kultury

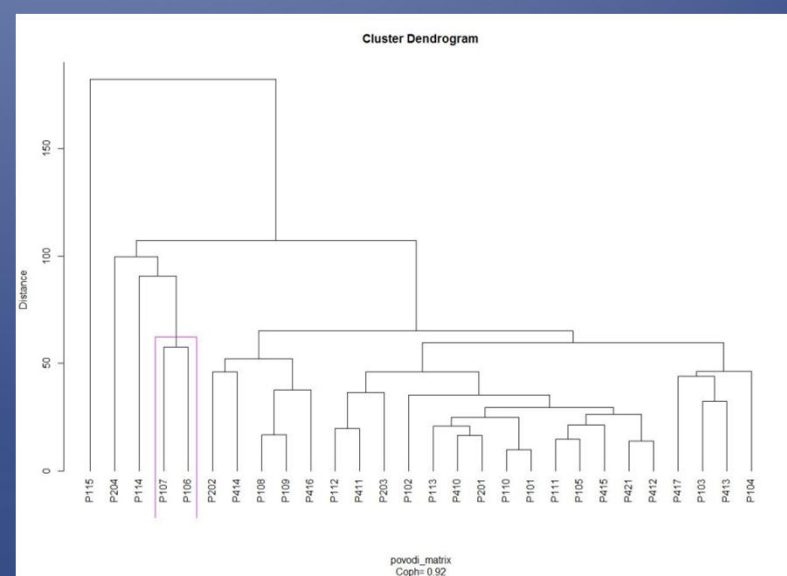
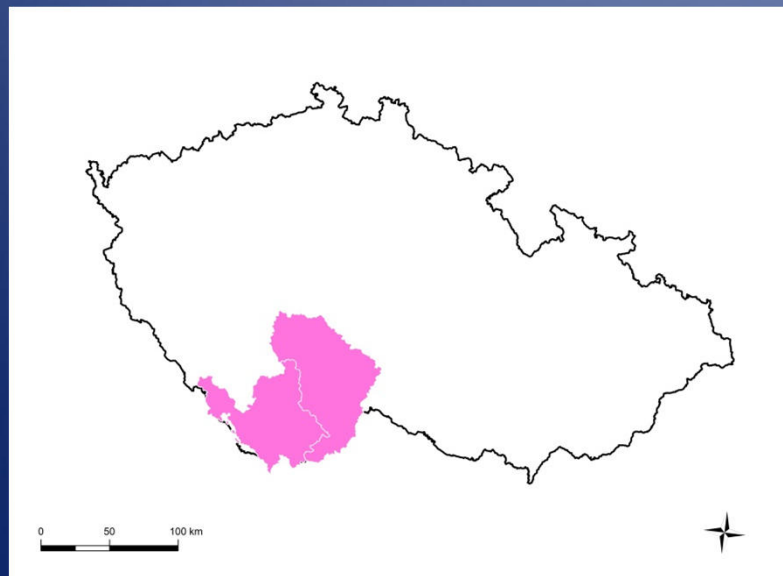
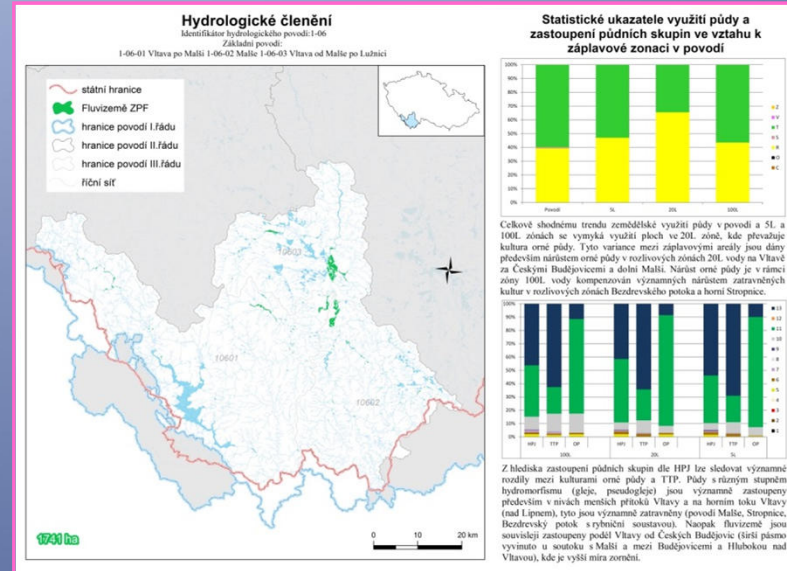
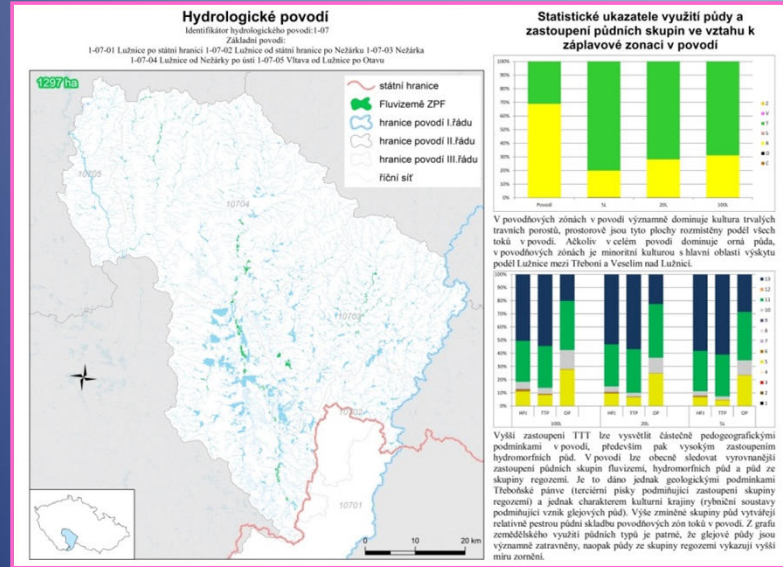
Metoda: průměrová, Optimální počet shluků: Mantelův test

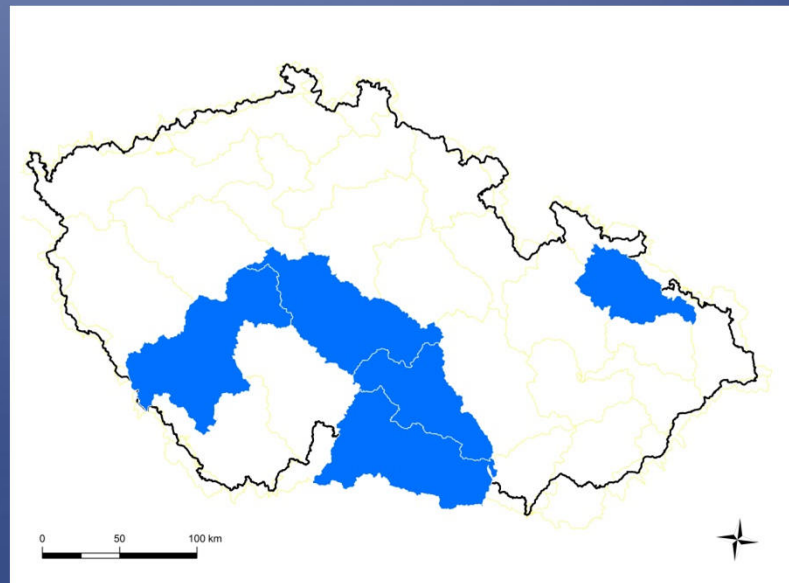
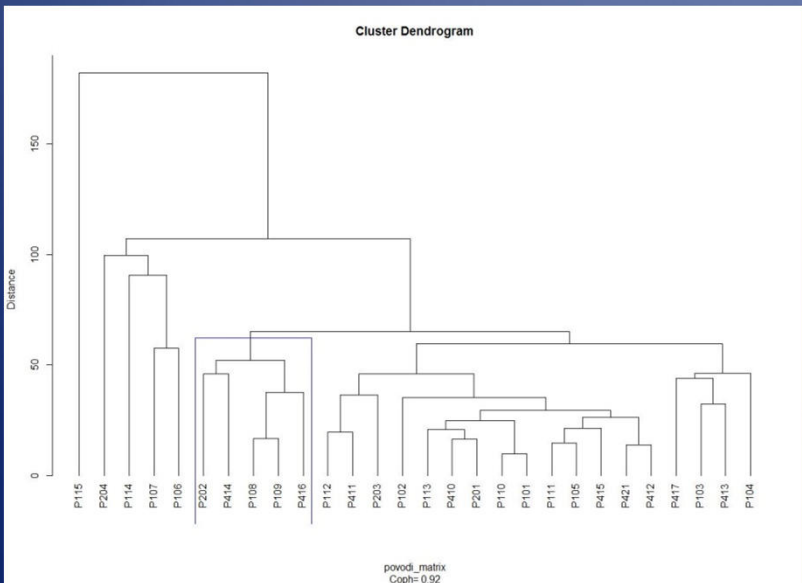
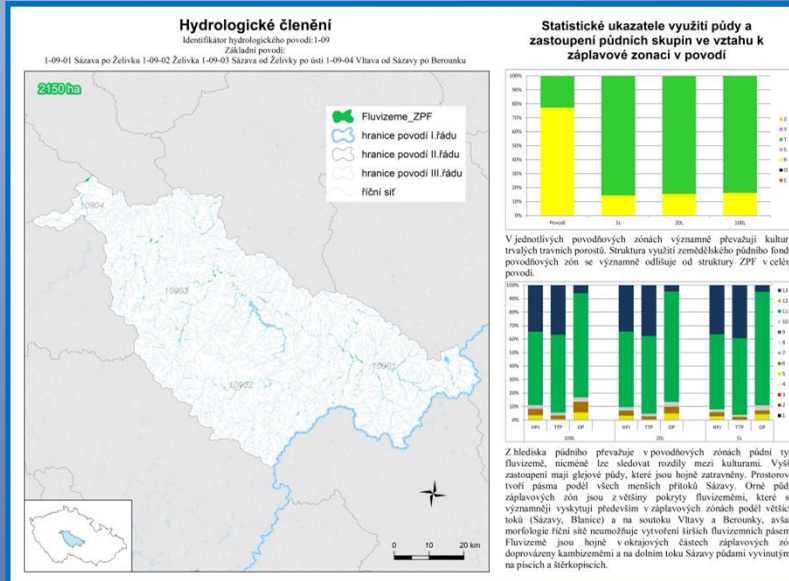
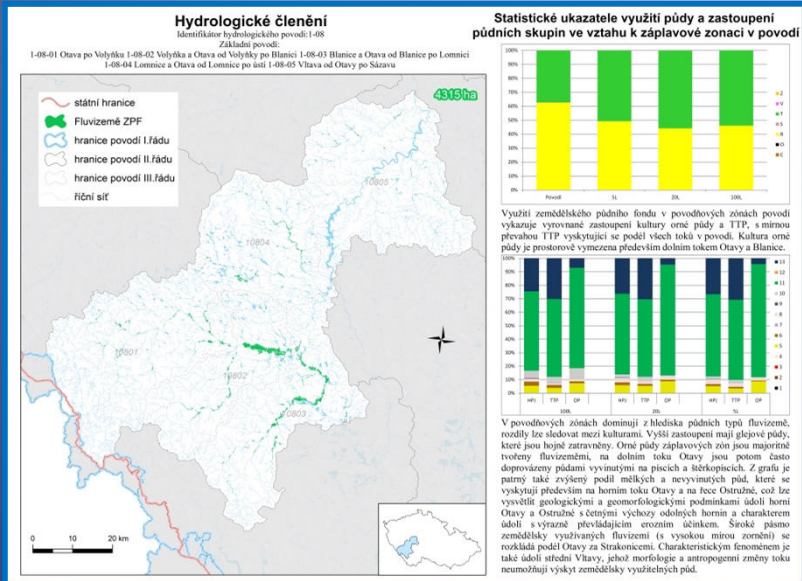
Shluková analýza - regionalizace

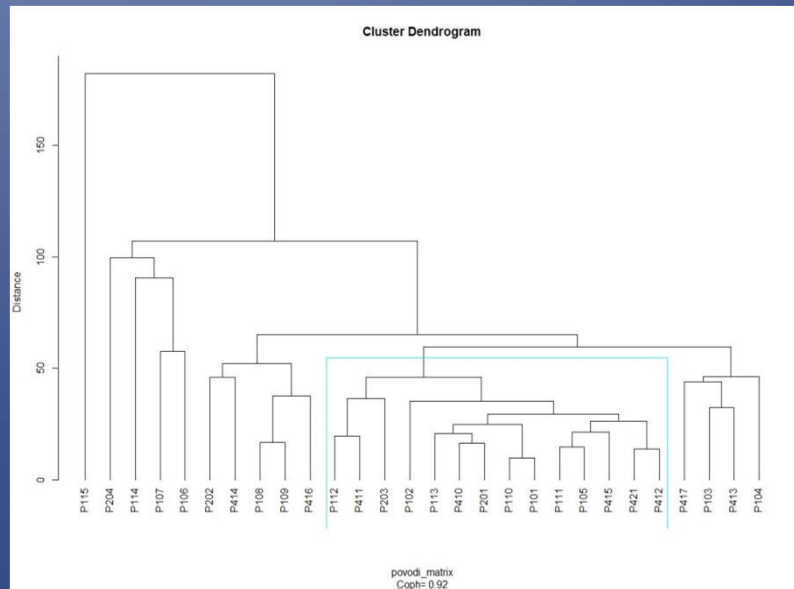
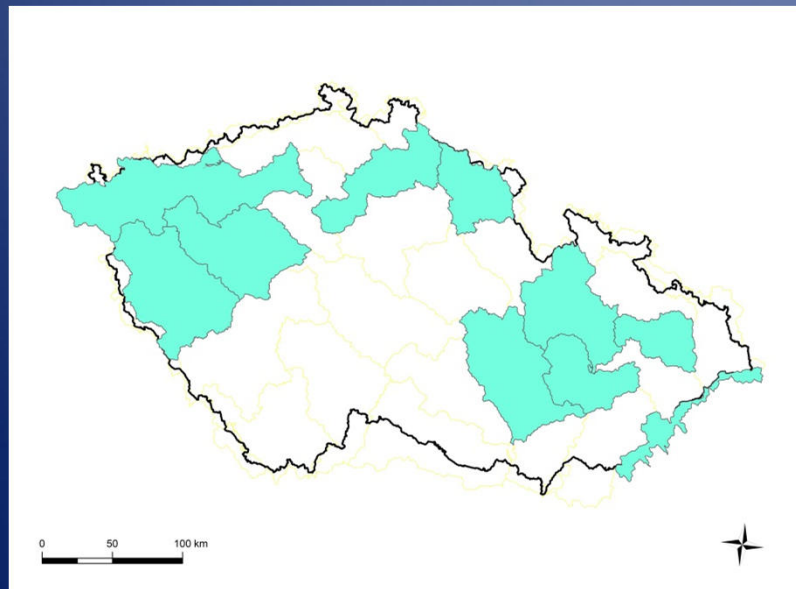
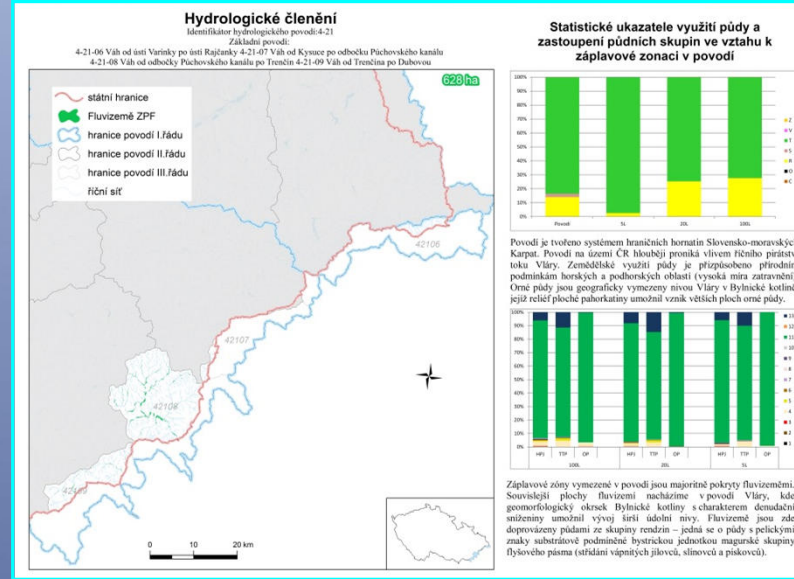
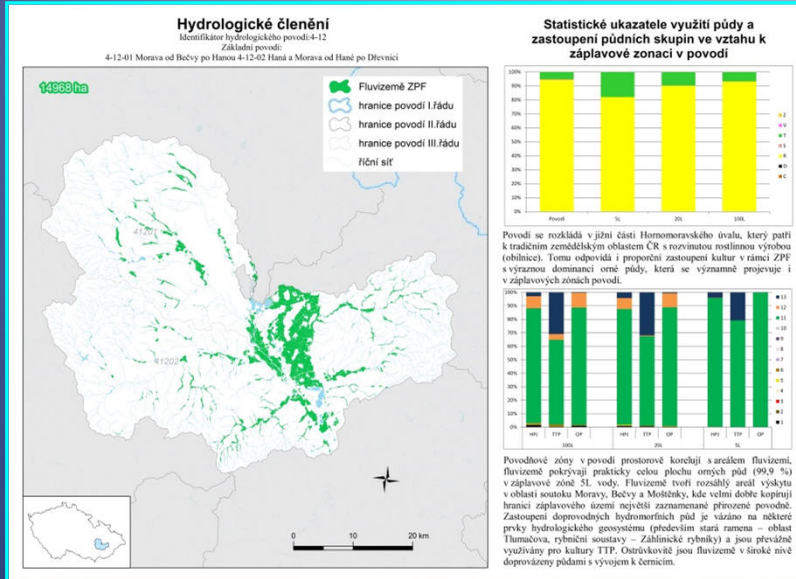
Shluková analýza - regionalizace

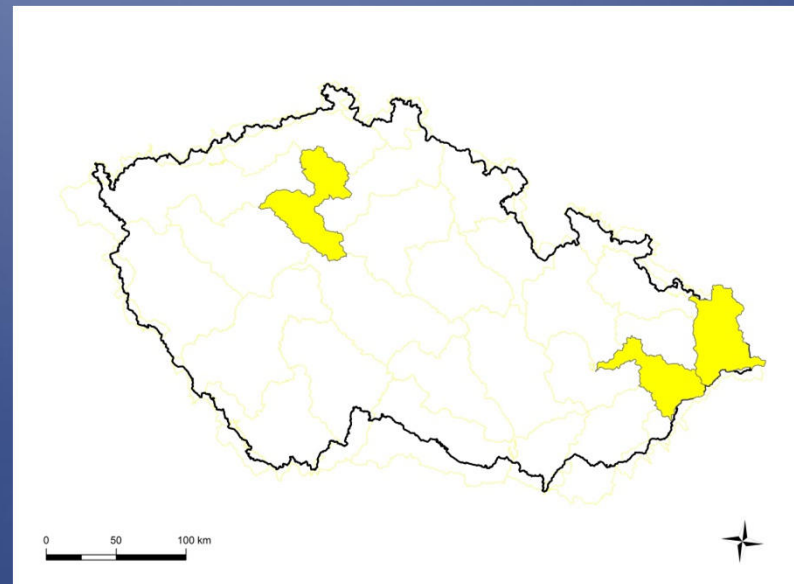
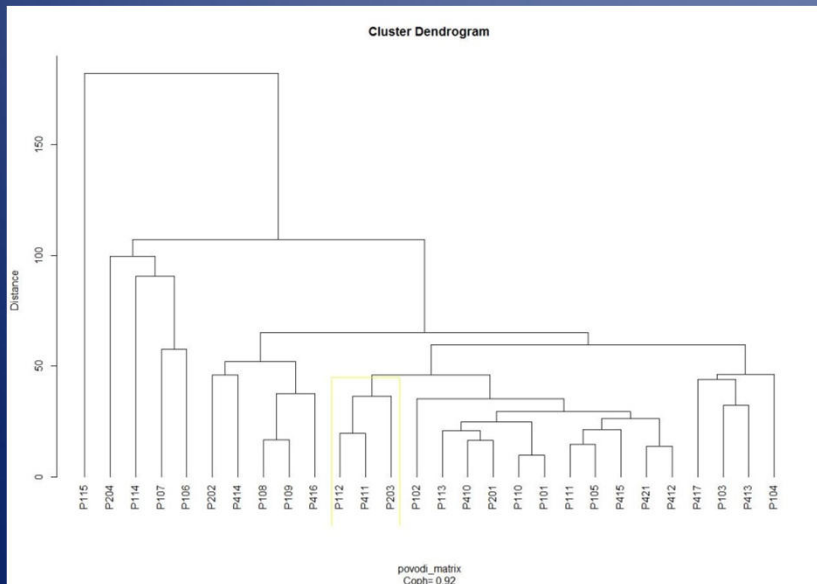
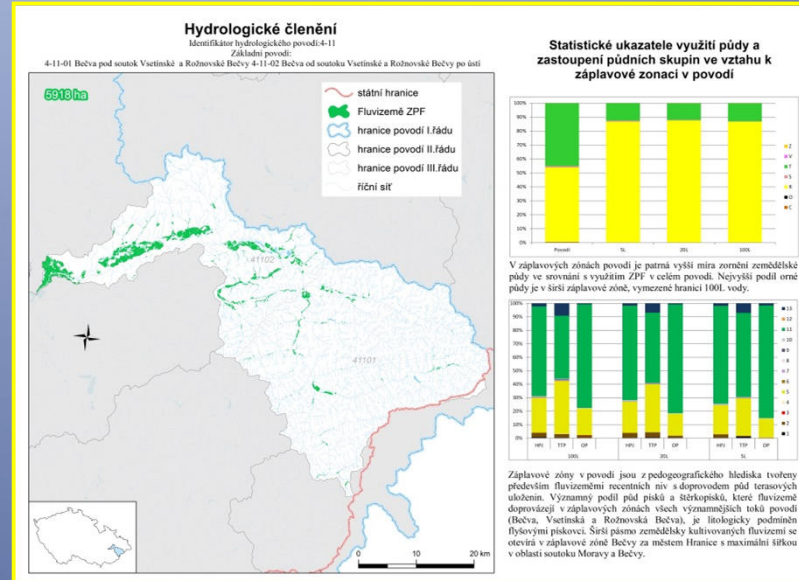
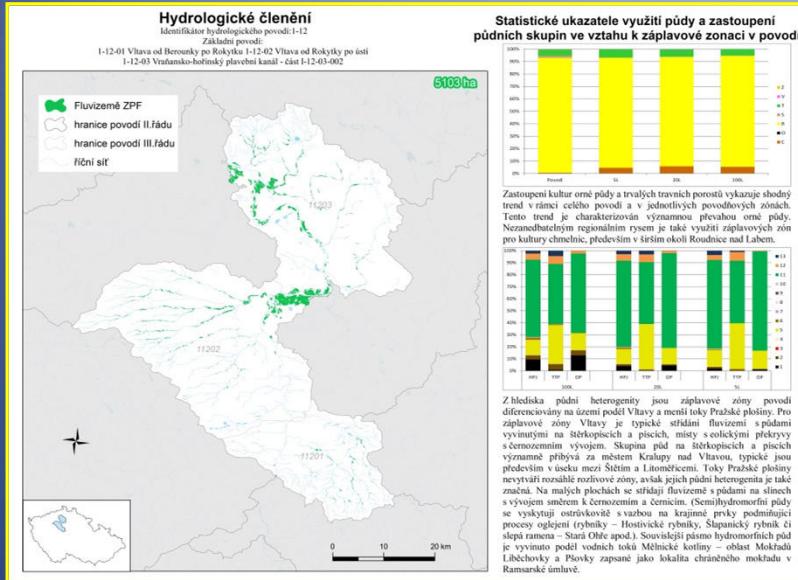
Shluková analýza - regionalizace

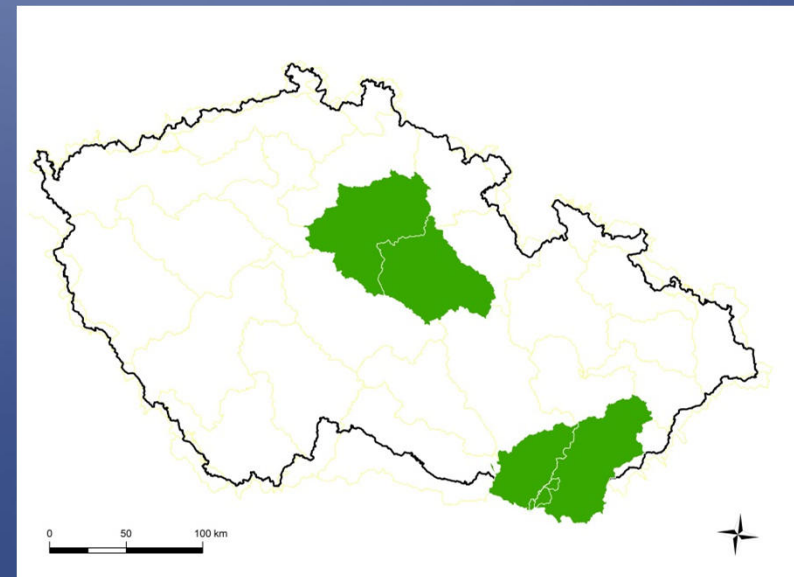
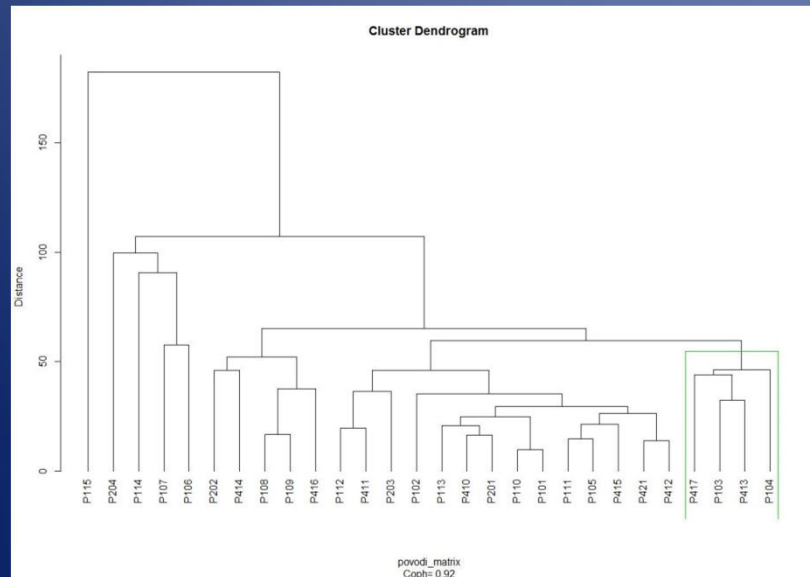
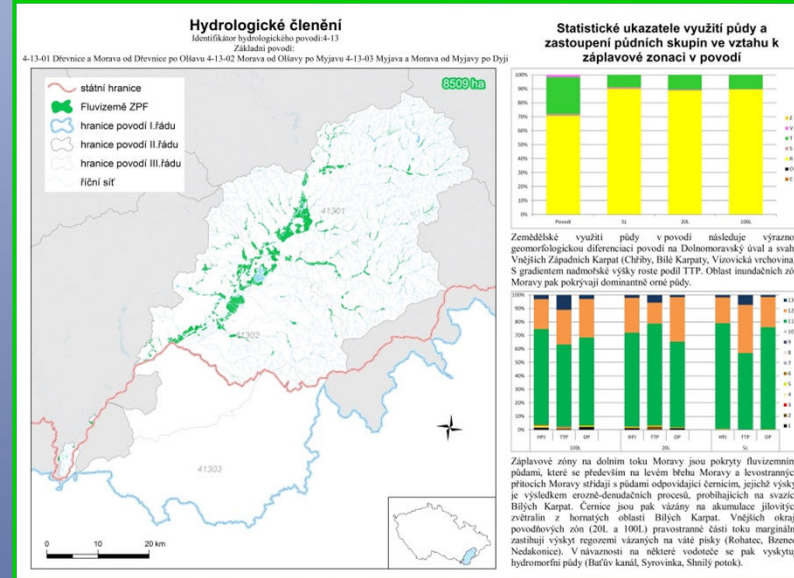
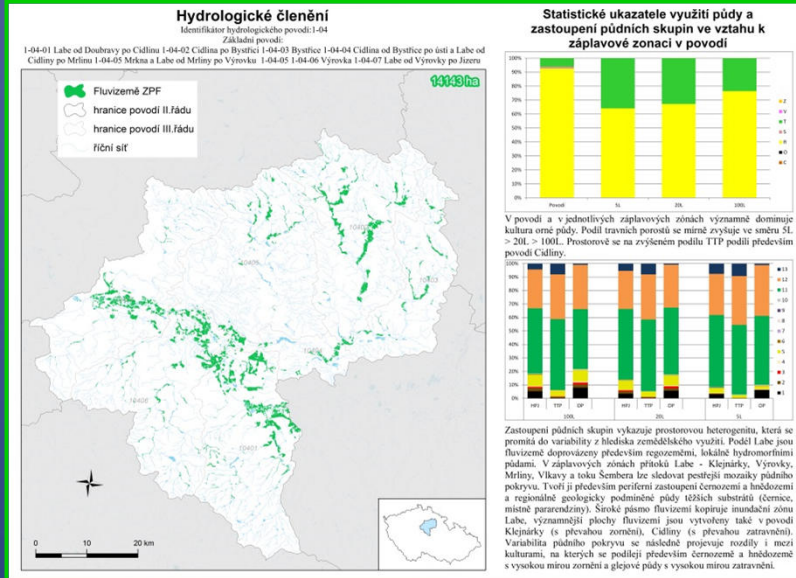
Shluková analýza - regionalizace

Shluková analýza - regionalizace

Shluková analýza - regionalizace

POTENCIONÁLNÍ ZDROJE CHYB A NEPŘESNOSTÍ

- Bonitační informační systém – VÚMOP, v.v.i – Hlavní půdní jednotky (HPJ) agregované do skupin – není primárně taxonomický klasifikační systém – riziko „umělé pedodiverzity“ v návaznosti na kategorie, překryvy půdních taxonů v rámci HPJ, závislost na taxonomické úrovni
- Volba prostorového měřítka – závislost pedodiverzity na měřítku, otázka vhodnosti povodí II.řádu -
- Vhodnost indexů pedodiverzity převzatých z ekologického konceptu biodiverzity

SHRNUTÍ

- Kvantifikace a hodnocení pedodiverzity záplavových zón potvrdily variabilitu mezi povodími – na úrovni povodí II.řádu
- Prostorová heterogenita byla potvrzena i mezi vymezenými záplavovými zónami (5Q, 20Q, 100Q)
- Prostorová heterogenita půdního pokryvu se promítá také do zemědělského využití záplavových zón – rozdíly TTP x OP

SHRNUTÍ

- Zdroje půdní diverzity:
- Longitudinální – gradient půdotvorných faktorů podél toku
- Vertikální – interakce mezi tekoucí vodou v říčním toku a zdroji podzemní vody – hydromorfismus půd
- Laterální – litologie sběrné oblasti vodního toku, vývoj půdních asociací ve směru od břehů toku k okolním svahům
- Gradienty antropogenního působení člověka v povodí

